

Een droom

Hoe mooi zou de wereld eruit zien als elk kind zijn/haar talent ten volle kan benutten? Vanuit die droom is het lectoraat Herkennen en Ontwikkelen van Sportief Talent van de Hogeschool Arnhem en Nijmegen (HAN) in 2012 gestart. Om dichterbij die droom te komen is door HAN docent-onderzoekers, studenten en collega's in het werkveld gewerkt aan verschillende projecten. In dit artikel nemen we je graag mee in een aantal opbrengsten die van waarde zijn voor het bewegingsonderwijs en de sport.

TEKST SEBASTIAAN PLATVOET & MARIJE ELFERINK-GEMSER **FOTO'S** HAN COE SPORT & TALENT

"Waarover ik praat als ik over hardlopen praat" is een bestseller van de Japanse schrijver Murakami. In het boek beschrijft hij op onnavolgbare wijze zijn ontwikkeling, van niet-beweger tot fanatiek hardloper. Murakami was nooit herkend als excellent beweger, maar slaagde er desondanks in om op late leeftijd een marathon binnen de drie uur te lopen. Stel je voor wat mogelijk was geweest als zijn looptalent op jonge leeftijd was herkend?

Oog en aandacht voor kinderen die meer in hun mars hebben dan andere kinderen heeft de laatste jaren steeds meer aandacht gekregen. Echter onbekend maakt onbemind en dat geldt zeker voor aandacht in het bewegingsonderwijs voor excellente bewegers. Dat is opmerkelijk aangezien het bewegingsonderwijs de plek is waar alle kinderen kunnen worden bereikt en een basis gelegd kan worden voor 'excellente' prestaties op latere leeftijd. De huidige ontwikkelingen in de maatschappij hebben ook bij leerkrachten bewegingsonderwijs de ogen geopend en het besef gecreëerd dat het stimuleren van excellente bewegers een nieuwe uitdaging voor de leerkracht bewegingsonderwijs is. Anders dan in het verleden mogen de sportieve talenten, zonder daarbij te overdrijven, extra stof aangeboden krijgen. Maar hoe gaat een leerkracht bewegingsonderwijs dat aanpakken? Hoe kan deze het beweegniveau van elk kind herkennen en verder ontwikkelen?

Primair onderwijs

In de onderbouw van het primair onderwijs is het essentieel dat kinderen hun grof motorische vaardigheden goed ontwikkelen. Grof motorische vaardigheden zijn de bouwstenen voor motorische ontwikkeling en zijn voor veel sporten voorwaardelijk om later sport specifieke vaardigheden te leren (Malina e.a., 2004; Stodden e.a., 2008). Maar hoe kun je als

Mikkend Bewegen - Oriëntatie / reactie - Badminton

--	-	+/-	+	++
2-2 zijlijn aanraken na shuttle geslagen te hebben (om en om)	2-2 beide na shuttle geslagen te hebben achterlijn aanraken	2-2 1x overspelen naar elkaar	'2-2 Rond de court' – slaan, onder net door, slaan. Allen 1 racket, steeds 1x overspelen	2-2 onder net door (rond de tafel, per 2-tal 1 racket)

Figuur 1. Voorbeeld van een uitwerking van een leerlijn voor Excellente Bewegers in vijf verschillende niveaus

leerkracht bewegingsonderwijs deze vaardigheden bij jonge kinderen, vanaf de leeftijd van 6-8 jaar (groep 3-4) goed ontwikkelen? In een onderzoek op dit gebied bleek dat een doelgerichte omgeving kinderen hun grof motorische vaardigheden enorm konden verbeteren in vier weken tijd. Ze scoorden daarbij veel beter dan de controlegroep. De geleerde vaardigheden van de kinderen uit de interventiegroep bleven op hoog niveau, tot zes maanden nadien.

Doelgericht leren werd door de vakleerkrachten gestimuleerd door:

Doelgerichte instructie

Kinderen wisten welke vaardigheden geoefend werden en dat deze voor- en achteraf getest zouden worden.

Doelgerichte individuele oefening

Kinderen kregen in het oefenvak de vrijheid zelf te kiezen welke oefeningen ze wilden doen in welke volgorde. Ze werden daarbij alleen positief aangemoedigd.

Doelgerichte oefeningen

Twee ervaren vakleerkrachten ontwierpen zeven specifieke oefeningen voor de ontwikkeling van grove motoriek op basis van informatie in het *Basisdocument Bewegingsonderwijs* (Mooij & Van Berkel, 2011).

Deze aanpak was succesvol in het verhogen van het beweegniveau van kinderen. Een hoger beweegniveau op jonge leeftijd maakt dat kinderen hun sportieve talenten beter kunnen ontwikkelen en waarmaken. In onze optiek een belangrijke, zo niet de belangrijkste opdracht voor het bewegingsonderwijs.

Sommige kinderen ontwikkelen zich echter meer en sneller dan andere kinderen liet ook ons onderzoek zien. Een snelle(re) ontwikkeling kan een mogelijke indicator zijn van talent (Elferink-Gemser e.a., 2011). Dit is in lijn met resultaten van eerder onderzoek van het lectoraat. Kinderen met veel sportief talent laten zich in de perceptie van vakdocenten kenmerken door hun werkhouding, sportief leervermogen, motorische vaardigheden, creativiteit, interpersoonlijke vaardigheden en intellect (Platvoet e.a., 2015). Met name vaardigheden die te maken hebben met ontwikkelingsmogelijkheden zijn kenmerkend en worden belangrijk gevonden door vakleerkrachten. Op basis van dit onderzoek heeft het lectoraat

Met name vaardigheden die te maken hebben met ontwikkelingsmogelijkheden zijn kenmerkend en worden belangrijk gevonden door vakleerkrachten

een talentscan ontwikkeld waarmee leerkrachten bewegingsonderwijs op een gevalideerde, betrouwbare en relatief eenvoudige wijze het sportief talent van elk kind in kaart kan brengen (han.nl/sporttalent).

Een goede herkenning gaat natuurlijk niet zonder een goede ontwikkeling. Het lectoraat heeft de afgelopen jaren gewerkt aan programma's om excellerende leerlingen te helpen zich nog meer te ontwikkelen. Er is een programma

(kaartenbak) ontwikkeld met zes nieuwe leerlijnen waarbij gebruik is gemaakt van het *Athletic Skills Model* (Wormhoudt e.a., 2012) en het *Basisdocument Bewegingsonderwijs* (Mooij & Van Berkel, 2011). De zes leerlijnen zijn vooral gericht op het ontwikkelen van de grof motorische vaardigheden, vooralsnog alleen voor kinderen in groep 7 en 8. Een voorbeeld van een uitwerking is te zien in Figuur 1. De uitwerking in vijf niveaus laat zien dat ook bij excellente bewegers gedifferentieerd kan worden. 'Ik had nooit gedacht met mijn leerlingen een zo hoog niveau te halen in mijn lessen waarin ook enorm veel beleving en passie voor bewegen te zien is', aldus één van de deelnemende vakleerkrachten.

Voortgezet onderwijs

Ook op het voortgezet onderwijs kan de vakdocent een belangrijke rol spelen in de ontwikkeling van sporttalenten. In deze leeftijdsfase bevinden de meeste sporttalenten zich inmiddels in de specialisatie of investeringsfase van hun sportloopbaan en besteden ze veel tijd en energie aan het verbeteren van hun prestatie in hun primaire sport. Echter ook in deze fase is een focus op ontwikkeling voor het sporttalent nog steeds van groot belang en hier kan het onderwijs een belangrijke rol in spelen (Platvoet & Elferink-Gemser, 2014). Hoewel het een grote uitdaging voor de vakdocent is om alle leerlingen in klassen met daarin grote

niveaoverschillen uit te dagen zichzelf door te ontwikkelen, zijn er vele voorbeelden waarin dat lukt, bijvoorbeeld door te werken met een methode ter bevordering van de zelfregulatie van de leerlingen (ZIP-coach; www.sporttalent.nl). Voor de sporttalenten zijn er in ieder geval twee belangrijke opbrengsten van de lessen bewegingsonderwijs te benoemen: (1) het verder ontwikkelen van de grof motorische vaardigheden in algemene zin, door middel van het beoefenen van andere sporten dan de sport waarin het sporttalent al heel goed is. Dit kan op de lange termijn het ontstaan van blessures mogelijk voorkomen en maakt dat kinderen ook op latere leeftijd nog beter andere sporten kunnen gaan beoefenen. (2) het aanleren en/of bevorderen van een doelgerichte manier van leren en ontwikkelen waarbij de leerling zelf regisseur is en eigen keuzes maakt. In de eigen sport zijn de belangen om te presteren voor een sporttalent vaak al behoorlijk groot en krijgt hij of zij niet altijd de ruimte om fouten te maken en ervan te leren, terwijl dit voor de ontwikkeling erg belangrijk is. In de context van het bewegingsonderwijs kan een vakdocent alle leerlingen maar zeker ook sporttalenten helpen hun zelfregulatie (verder) te ontwikkelen door hen concrete doelen te laten stellen op het gebied van lopen, werpen, vangen, springen, klimmen, zwaaien etc. Door te reflecteren op het zelf gekozen doel ('Wat kan ik al, wat nog niet en wat ga ik doen om mezelf te verbeteren? Hoe pak ik dat aan?'), een plan van aanpak te maken (plannen) en bij te houden of het doel gehaald gaat worden (monitoren en evalueren) leren de leerlingen al doende hoe ze zelf verantwoordelijkheid kunnen nemen in het behalen van bewegingsdoelen. Deze manier van leren kunnen ze ook toepassen in hun primaire sport. Onze ervaring is dat docenten bewegingsonderwijs in het bevorderen van een doelgerichte manier van leren nog stappen kunnen maken. Voorbeelden van hoe dit in de lessen door de vakdocent ingevuld kan worden, zijn te vinden in diverse publicaties die de laatste jaren zijn verschenen in onder andere de *Lichamelijke Opvoeding*.

Uitdagingen 2016 en verder

Het lectoraat is trots op wat bereikt is en af en toe dromen we weg: 'hoe mooi zou de wereld...'. Kinderen laten ervaren en leren waar hun talent ligt en dat vervolgens samen met het kind gaan ontwikkelen, misschien is dat wel de belangrijkste uitdaging voor het onderwijs. In ieder geval komen we elke dag weer een beetje dichterbij het verwezenlijken van ons gezamenlijke doel: een optimale ontwikkeling op het gebied van sport en bewegen van ieder kind, ook van de excellente bewegers. ■

Voor meer informatie over zie han.nl/sporttalent. Op goudenkans.eu verschijnen wekelijks interessante blogs met als onderwerp het herkennen en ontwikkelen van sportief talent in het onderwijs en de sport

Referenties

- Elferink-Gemser, M.T., Jordet, G., Coelho-E-Silva, M.J., Visscher, C. (2011). The marvels of elite sports: how to get there? *British Journal of Sports Medicine*, 45:683-684 doi:10.1136/bjsports-2011-090254
- Malina, R., Bouchard, C., & Bar-Or, O. (2004) *Growth, maturation and physical activity* (2nd edn.). Champaign, IL: Human Kinetics.
- Stodden, D. F., Goodway, J. D., Langendorfer, S. J., Robertson, M. A., Rudisill, M. E., Garcia, C., & Garcia, L. E. (2008). A developmental perspective on the role of motor skill competence in physical activity: an emergent relationship. *Quest*, 60, 290-306
- Mooij, C. & Van Berkel, M. (2011) *Basisdocument Bewegingsonderwijs voor het basisonderwijs*. Zeist: Jan Luiting Fonds.
- Platvoet, S.W.J., Elferink-Gemser M.T., Baker J., Visscher, C. (forthcoming). Physical education teachers' perceptions of children with sport potentials. *Annals of Research in Physical Activity & Sport*
- Platvoet, S.W.J., Elferink-Gemser M.T. (2014). Aandacht voor talent. *Lichamelijke Opvoeding*, 5, 6 - 8
- Wormhoudt, R., Teunissen, J.W., & Savelsbergh, G. (2012). *Athletic Skills Model. Voor een optimale talentontwikkeling*. Nieuwegein: Arko Sports Media.

Kernwoorden:

talentontwikkeling, primaire onderwijs, voortgezet onderwijs, lectoraat

Contact:

sebastiaan.platvoet@han.nl